

**Звернення XX чергового з'їзду суддів України до
Президента України, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів
України щодо належного фінансування судової влади**

19 вересня 2024 року

м. Київ

Відповідно до статті 130 Конституції України держава забезпечує фінансування та належні умови для функціонування судів і діяльності суддів. У Державному бюджеті України окремо визначаються видатки на утримання судів з урахуванням пропозицій Вищої ради правосуддя. Розмір винагороди судді встановлюється законом про судоустрій.

Частиною третьою статті 146 Закону України "Про судоустрій і статус суддів" передбачено, що видатки на утримання судів визначаються з урахуванням пропозицій Вищої ради правосуддя.

Відповідні повноваження Вищої ради правосуддя передбачені частиною першою статті 3 Закону України "Про Вищу раду правосуддя".

1. Міжнародні стандарти

Фінансове забезпечення судів і суддів є невід'ємною складовою як незалежності окремого судді, так і незалежності усієї судової влади, на чому неодноразово наголошували міжнародні правові інституції, зокрема:

в Основних принципах щодо незалежності правосуддя, схвалених резолюціями 40/32 та 40/146 Генеральної Асамблеї ООН від 29 листопада та 13 грудня 1985 року, зазначено, що кожна держава-член повинна надати відповідні засоби, які давали б змогу судовим органам належним чином виконувати свої функції;

принцип III Рекомендації № R (94) 12 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо незалежності, ефективності та ролі суддів визначає, що для створення відповідних умов праці, які дають можливість суддям ефективно працювати, необхідно, зокрема, щоб статус і винагорода суддів відповідали гідності їхньої професії та відповідальності, яку вони беруть на себе. Також необхідно надавати в розпорядження суддів допоміжний персонал та відповідне обладнання, а також доручати виконувати несудові завдання іншим особам;

відповідно до пункту 6.1 Європейської Хартії про статус суддів від 10 липня 1998 року рівень винагороди суддям за виконання ними своїх професійних обов'язків має бути таким, щоб захистити їх від тиску, що може спричинити вплив на їхні рішення або взагалі поведінку суддів і таким чином вплинути на їхню незалежність та неупередженість;

Консультативна рада європейських суддів у висновках неодноразово звертала увагу Комітету Міністрів Ради Європи, що держави повинні переглянути існуючі процедури щодо фінансування та управління судами.

У Висновку № 1 (2001) зазначено, що рівень оплати праці судді повинен гарантуватися конкретними законодавчими положеннями, бути захищеним від зменшення, і має діяти положення про його підвищення відповідно до вартості життя;

у Висновку № 2 (2001) наголошено на необхідності забезпечення достатніх ресурсів для функціонування судів з тим, щоб уможливити їхнє функціонування згідно зі стандартами, викладеними у статті 6 Європейської конвенції з прав людини;

у Висновку № 10 (2007) також наголошено, що хоча фінансування судів є частиною державного бюджету, воно не повинно залежати від політичних процесів. Рішення про виділення бюджетних коштів судам повинні прийматися із суворим додержанням судової незалежності. Процес прийняття в Парламенті бюджету судівництва повинен включати процедуру врахування точки зору судової влади. Якщо судова рада не має повноважень з управління судовою системою, вона повинна принаймні мати можливість надавати висновок щодо виділення мінімального бюджету, необхідного для функціонування системи правосуддя, та роз'яснювати її потреби для обґрунтування розмірів фінансування;

у Висновку № 11 (2008) зазначено, що якість судових рішень безпосередньо залежить від обсягу фінансування судової системи. Суди не можуть ефективно функціонувати без адекватних людських та матеріальних ресурсів. Якщо таких ресурсів не вистачає, ефективна робота судової системи і досягнення високоякісного результату будуть неможливі;

у Висновку № 22 (2019) вчергове зауважено, що обов'язком держав-членів є забезпечення достатніх ресурсів, щоби суди були в змозі виконувати судову роботу високої якості в інтересах суспільства. Це передусім потребує виділення фінансових коштів на призначення достатньої кількості суддів. Однак судді не працюють у судах самотужки. Тому потребується достатнє фінансування, щоб найняти кваліфікований судовий персонал, у тому числі помічників суддів.

Одним із заходів Плану дій Ради Європи для України на 2023–2026 роки "Стійкість, відновлення та відбудова", затвердженого Комітетом Міністрів Ради Європи 14 грудня 2022 року, щодо підтримки системи правосуддя визначено, зокрема, підтримку функціонування й розвитку незалежної, ефективної та надійної системи правосуддя, включно з відновленням національної системи судів, подальшим зміцненням структурної незалежності судової влади, розширенням доступу до правосуддя та підвищенням ефективності правосуддя.

Підтримка також передбачатиме, з-поміж іншого, сприяння розробленню рішень, що ґрунтуються на європейській практиці, щодо таких питань, як фінансування судової системи та більш ефективний розподіл ресурсів судами, зменшення кількості нерозглянутих справ, робоче навантаження суддів, включно з методологією зважування справ, велика кількість вакансій у судовій

системі, перевірка доброчесності, а також подальша цифровізація та заходи із протидії корупції.

23 червня 2022 року Європейська Рада угодила надання Україні статусу кандидата на вступ до Європейського Союзу. Одночасно Україні висунуто низку вимог, які необхідно виконати на шляху до європейської інтеграції, з-поміж яких продовження судової реформи в Україні. Водночас реалізація судової реформи неможлива, зокрема, без забезпечення державою гарантій незалежності судової влади, у тому числі в частині фінансування.

У грудні 2023 року лідери Європейського Союзу погодили відкриття переговорів з Україною про вступ і вкотре підтвердили своє зобов'язання продовжувати активну підтримку країни та її народу доти, доки необхідно.

Європейський Союз офіційно відкрив переговори з Україною про вступ до Європейського Союзу на першій міждержавній конференції у червні 2024 року. Триває робота з підготовки до дискусій у певних галузях, зокрема Оглядового розділу 23 "Судова влада та основоположні права", на основі рамок переговорів, які окреслюють процедури й принципи переговорів.

Важливо наголосити, що під час Конференції з відновлення України (URC-2023) представники Європейської Комісії анонсували створення спеціального Фінансового інструменту для України, який передбачає фінансування до 50 млрд євро на чотирирічний період. У межах цієї ініціативи можуть бути залучені додаткові інвестиції від партнерів на суму ще 50 млрд євро.

Програма фінансової підтримки України від Європейського Союзу (Ukraine Facility) передбачає, що протягом 2024–2027 років 50 млрд євро від Європейського Союзу буде спрямовано на фінансування державного бюджету, стимулювання інвестицій, а також технічну підтримку в реалізації програми.

14 травня 2024 року Рада Європейського Союзу затвердила План для Ukraine Facility, який є основою для реалізації програми фінансової підтримки України від Європейського Союзу протягом 2024–2027 років.

6 червня 2024 року Верховна Рада України ратифікувала угоду щодо Плану для Ukraine Facility, що відкриває шлях для підписання відповідних документів про фінансування в рамках програми, а також подальшої реалізації Ukraine Facility у 2024–2027 роках.

Як зазначено у розділі 3 "Судова система" Плану для Ukraine Facility, основні напрями реформування на 2024–2027 роки, що також охоплені Компонентом I Ukraine Facility, включатимуть продовження реформи судової системи, спрямованої на відновлення довіри суспільства та бізнесу до судової системи (зокрема, шляхом відновлення прозорого та меритократичного відбору суддів, завершення добору та призначення суддів Конституційного Суду України відповідно до нової нормативно-правової бази, відновлення та завершення кваліфікаційного оцінювання діючих суддів і забезпечення

зміцнення системи дисциплінарної відповідальності), а також створення нового адміністративного суду для розгляду справ, що пов'язані з центральними державними органами, та зміцнення існуючих інструментів доброчесності суддів. Важливо зосередитися на судовому управлінні шляхом реінжинірингу бізнес-процесів за підтримки цифрової трансформації для покращення ефективності, якості та доступності.

Запропоновані реформи в секторі правосуддя сприятимуть досягненню загальних цілей Ukraine Facility. Зокрема, повнофункціональна система правосуддя, яка гарантує верховенство права та захист прав людини, сприятиме зміцненню соціальної та економічної стійкості та прогресивній інтеграції в Європейський Союз і світові ринки, а також узгодженню законодавства з аспис Європейського Союзу з огляду на майбутнє членство України в Європейському Союзі.

2. Потреба у фінансовому забезпеченні судів, органів та установ системи правосуддя на 2025 рік

Згідно з інформацією про показники Державного бюджету України на 2025–2026 роки, що розміщена на офіційному вебсайті Міністерства фінансів України, у 2025–2026 роках фінансові ресурси держави будуть спрямовані на формування судової влади, що працює належним чином, підвищення ефективності інститутів правосуддя, впровадження європейських стандартів та кращих міжнародних практик, зокрема на:

оптимізацію мережі місцевих судів відповідно до адміністративно-територіального устрою України та наявних викликів;

забезпечення безпосередньої участі народу у здійсненні правосуддя шляхом посилення інституту суду присяжних;

підвищення авторитету суддів через посилення правил перевірки суддів (кандидатів на посаду судді) на доброчесність, зокрема шляхом запровадження психофізіологічного опитування із застосуванням поліграфа;

посилення функціональної та процесуальної спроможності Верховного Суду з метою забезпечення єдності застосування норм матеріального та процесуального права судами різних юрисдикцій;

розвиток електронного судочинства з урахуванням світових стандартів у сфері інформаційних технологій – впровадження Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи.

Листом Міністерства фінансів України від 7 серпня 2024 року № 04110-08-6/23207 (далі – інструктивний лист) головним розпорядникам коштів державного бюджету, зокрема системи правосуддя, доведено інструкції з підготовки бюджетних запитів і граничні показники видатків на 2025–2027 роки.

З метою формування пропозицій щодо належного забезпечення потреб судової влади у 2025 році Вища рада правосуддя звернулася до головних розпорядників бюджетних коштів системи правосуддя щодо проблемних питань їх фінансового забезпечення з огляду на граничні обсяги видатків на 2025 рік, доведені Міністерством фінансів України.

Результати опрацювання граничних показників видатків державного бюджету на 2025 рік та інформації головних розпорядників коштів державного бюджету системи правосуддя засвідчили недостатність запропонованих обсягів їх фінансування у 2025 році.

2.1. Вища рада правосуддя

Доведений Міністерством фінансів України граничний обсяг видатків Вищої ради правосуддя на 2025 рік становить 351 999,8 тис. гривень. Такий обсяг видатків не забезпечує потребу Вищої ради правосуддя у видатках, необхідних для забезпечення потреби на оплату праці, нарахування на фонд оплати праці, та капітальних видатках.

Дефіцит видатків на 2025 рік відносно доведених граничних обсягів становить **122 418,2** тис. грн:

58 945,2 тис. грн – на оплату праці. Зокрема, не забезпечені видатки для виплати премії, передбаченої законодавством, працівникам секретаріату за всіма категоріями (в тому числі працівникам відділу організаційного забезпечення служби дисциплінарних інспекторів Вищої ради правосуддя). Створення служби дисциплінарних інспекторів у стислі строки є заходом з реалізації реформ, які мають бути проведені в рамках Компоненту I Ukraine Facility. Питання створення та функціонування служби дисциплінарних інспекторів передбачені в інших міжнародних зобов'язаннях України в контексті євроінтеграції, а саме в частині подальшої реалізації та посилення судової реформи, що передбачають забезпечення ефективної та незалежної роботи Вищої ради правосуддя, що своєю чергою дасть змогу вдосконалити систему дисциплінарної відповідальності суддів, забезпечить сталість та відкритість дисциплінарної практики щодо суддів.

Крім того, не забезпечені видатки для виплати надбавки за інтенсивність праці працівникам патронатних служб, що передбачено постановою Кабінету Міністрів України від 24 грудня 2019 року № 1112 "Про умови оплати праці працівників державних органів, на яких не поширюється дія Закону України "Про державну службу"";

8418,7 тис. грн – на нарахування на оплату праці;

828,8 тис. грн – на оплату комунальних послуг та енергоносіїв;

12 952,9 тис. грн – на виконання судових рішень;

41 272,6 тис. грн – на видатки розвитку (капітальні видатки) з метою проведення робіт з капітального ремонту адміністративної будівлі загальною

площею 638,6 кв. м для розміщення служби дисциплінарних інспекторів Вищої ради правосуддя.

2.2. Верховний Суд

Доведений Міністерством фінансів України граничний обсяг видатків Верховного Суду за загальним фондом державного бюджету на 2025 рік на 899,2 тис. грн менше, ніж затверджено у 2024 році.

У граничних обсягах видатків Верховного Суду на 2025 рік за загальним фондом бюджету передбачено **1 948 072,4 тис. грн** (80,2 % від загального розміру), з них:

1 915 509,9 тис. грн – на оплату праці з нарахуваннями;

24 469,8 тис. грн – на оплату комунальних послуг та енергоносіїв;

8092,7 тис. грн – на оплату товарів і послуг.

За спеціальним фондом бюджету передбачено **482 325,1 тис. грн** (19,8 % від загального розміру).

Видатки на оплату праці з нарахуваннями заплановані у повному обсязі за загальним фондом бюджету та залишаються на рівні, передбаченому в Державному бюджеті України на 2024 рік.

Очікуване виконання обсягу надходжень до спеціального фонду Верховного Суду у 2025 році планується у розмірі 482 325,1 тис. гривень.

Видатки Верховного Суду на комунальні послуги на 2025 рік не забезпечено в повному обсязі доведеним граничним обсягом видатків за загальним фондом бюджету, 11 269,4 тис. грн видатків спеціального фонду передбачено на оплату комунальних послуг.

Практично всі товари, роботи, послуги для належного здійснення Верховним Судом процесуальної діяльності (послуги із технічного захисту інформації, технічне обслуговування системи пожежогасіння, вентиляції, сигналізації, телекомунікацій, послуг зв'язку, пошти, інтернет-провайдерів, перекладу процесуальних документів, придбання конвертів для надсилання службової кореспонденції, товарів, необхідних для забезпечення безперебійної роботи комп'ютерної техніки, паперу тощо) у 2025 році заплановано за спеціальним фондом бюджету Верховного Суду, який формується на рахунок коштів судового збору.

Капітальні видатки за загальним фондом не передбачені.

2.3. Вищий антикорупційний суд

Доведений Міністерством фінансів України граничний обсяг поточних видатків Вищого антикорупційного суду (далі – ВАКС) становить **431**

733,8 тис. грн, що на 1353,8 тис. грн менше, ніж у 2024 році, з них видатки на оплату праці – 342 837,0 тис. грн, тобто зафіксовані на рівні 2024 року без урахування збільшення чисельності ВАКС на 152 особи, зокрема 25 суддів.

Граничний обсяг видатків на заробітну плату працівників апарату ВАКС забезпечує лише обов'язкові виплати (посадовий оклад, надбавка за ранг державного службовця, надбавка за вислугу років), виплату грошової допомоги при наданні щорічної основної оплачуваної відпустки та надбавки за інтенсивність праці працівникам патронатної служби у розмірі 30 % посадового окладу, що призведе до суттєвого зменшення рівня заробітної плати порівняно з 2024 роком.

З метою збереження розміру оплати праці працівників апарату ВАКС, як суду першої та апеляційної інстанцій на рівні 2024 року, та забезпечення інших виплат, передбачених законодавством, для забезпечення стабільної роботи ВАКС у 2025 році необхідно **збільшити видатки** загального фонду державного бюджету суду на загальну суму **381 377,5 тис. грн**:

121 197,5 тис. грн – на поточні видатки (95 733,8 тис. грн – на оплату праці, 20 020,0 тис. грн – на нарахування на оплату праці, 559,1 тис. грн – на оплату комунальних послуг та енергоносіїв, 4884,6 тис. грн – на інші поточні видатки);

260 180,0 тис. грн – на капітальні видатки:

для забезпечення здійснення правосуддя ВАКС – на **225 079,6 тис. грн**, з яких поточні видатки необхідно збільшити на **84 899,6 тис. грн**:

67 200,0 тис. грн – на оплату праці;

14 112,0 тис. грн – на нарахування на оплату праці;

441,6 тис. грн – на оплату комунальних послуг та енергоносіїв;

3146,0 тис. грн – на інші поточні видатки)

та капітальні видатки – на **140 180,0 тис. грн**:

180,0 тис. грн – на придбання обладнання;

100 000,0 тис. грн – на капітальний ремонт будівлі ВАКС;

40 000,0 тис. грн – на придбання службових житлових приміщень;

для забезпечення здійснення правосуддя Апеляційною палатою ВАКС – на **156 297,9 тис. грн**, з яких поточні:

видатки необхідно збільшити на **36 297,9 тис. грн**:

28 533,8 тис. грн – на оплату праці;

5908,0 тис. грн – на нарахування на оплату праці;

117,5 тис. грн – на оплату комунальних послуг та енергоносіїв;

1738,6 тис. грн – на інші поточні видатки)

та капітальні видатки – на **120 000,0 тис. грн:**

100 000,0 тис. грн – на реконструкцію приміщення для розміщення Апеляційної палати ВАКС;

20 000,0 тис. грн – на придбання службових житлових приміщень.

2.4. Державна судова адміністрація України

Потреба апеляційних та місцевих судів, органів та установ у системі Державної судової адміністрації України (далі – ДСА України) у фінансових ресурсах на 2025 рік становить 36 278 357,4 тис. грн, а доведений Міністерством фінансів України граничний обсяг видатків – 16 882 085,7 тис. гривень. Плановий обсяг надходжень спеціального фонду становить 3 600 000,0 тис. гривень. Отже, забезпечення потреби ДСА України у фінансових ресурсах на 2025 рік становить 56,5 %.

Доведені Міністерством фінансів України граничні показники видатків загального фонду забезпечують тільки видатки на оплату праці та нарахування на неї. Всі інші видатки передбачені за рахунок планового обсягу надходжень спеціального фонду.

Дефіцит фінансових ресурсів ДСА України на 2025 рік становить 15 796 271,6 тис. грн, з яких:

на оплату праці – 9 215 631,8 тис. грн, з метою забезпечення:

виплати суддівської винагороди з розрахунку штатної кількості суддів місцевих та апеляційних судів (3 723 912,6 тис. грн), що дасть змогу вирівняти навантаження між судьями та позитивно вплине на якість і строки розгляду судових справ;

оплати праці згідно зі штатною чисельністю працівників апаратів судів, органів і установ системи правосуддя за кодом економічної класифікації видатків 2111 "Заробітна плата" (3 211 570,6 тис. грн);

виплати грошового забезпечення співробітникам Служби судової охорони за кодом економічної класифікації видатків 2112 "Грошове утримання військовослужбовців" (2 280 148,6 тис. грн) на рівні не нижчому, ніж установлений для поліцейських. В Рекомендації XIV Четвертого раунду оцінювання "Запобігання корупції серед народних депутатів, суддів та прокурорів" (другий звіт-оцінка відповідності України), прийнятого на 89-му пленарному засіданні GRECO (Страсбург, 29 листопада – 3 грудня 2021 року), дотримання, в тому числі, якої є передумовою вступу України до Європейського Союзу, GRECO рекомендувала вжити заходів для забезпечення безпеки суддів, щоб вони менше залежали від зовнішнього тиску та корупції. Наразі Служба судової охорони функціонує в умовах тотального недофінансування та, як наслідок, відтоку професійних кадрів;

на нарахування на оплату праці – 1 663 760, 2 тис. грн;

на оплату комунальних послуг та енергоносіїв – 91 589,2 тис. гривень. Загальний обсяг видатків на оплату комунальних послуг та енергоносіїв на 2025 рік (збережено на рівні 2024 року) становить 699 750,7 тис. грн (88,4 % від потреби);

на інші видатки споживання – 1 083 922,3 тис. гривень. Потреба апеляційних і місцевих судів, органів та установ у системі ДСА України у фінансових ресурсах на 2025 рік за цим напрямом становить 2 613 841,5 тис. гривень. Забезпечення цієї потреби становить лише 58,5 % (1 529 919,2 тис. грн). Низький рівень фінансового забезпечення поточними видатками протягом останніх років і значне незадоволення їх потреби на 2025 рік, інфляційні процеси у країні, що призводять до здорожчання товарів, робіт і послуг, матиме негативні наслідки для процесу здійснення судочинства та спричинить суспільне невдоволення;

на видатки розвитку – 2 106 594,0 тис. гривень. ДСА України під час розподілу обсягу надходжень за спеціальним фондом при формуванні показників бюджетного запиту на 2025 рік передбачено 278 580,7 тис. грн, що будуть спрямовані на капітальне будівництво, капітальний ремонт, реконструкцію та реставрацію 12 будівель судів;

на виконання рішень судів на користь суддів та працівників апаратів судів – 1 634 774,1 тис. грн. Граничні показники видатків для виконання рішень судів, які ухвалені на користь суддів, співробітників Служби судової охорони та працівників апаратів судів, забезпечать видатки за зазначеним напрямом у сумі 10,0 млн. грн, що становить 0,6 % від потреби.

2.5. Вищий суд з питань інтелектуальної власності

Граничні показники видатків та надання критеріїв загального фонду державного бюджету на 2025 рік Вищого суду з питань інтелектуальної власності (далі – ВСІВ) розподілені за кодами економічної класифікації видатків 2110 "Оплата праці", 2120 "Нарахування на оплату праці" та 2240 "Оплата послуг (крім комунальних)" для повної та належної організації роботи суду, який перебуває на етапі формування.

За зведеною інформацією, обсяг запланованих на 2025 рік видатків ВСІВ становить **4356,8 тис. грн** за загальним фондом державного бюджету.

Відповідно до інформації, відображеної у бюджетному запиті ВСІВ на 2025–2027 роки (форма БЗ-2 (індивідуальна)), видатки за кодами економічної класифікації видатків 2110 "Оплата праці" та 2120 "Нарахування на оплату праці" на 2025 рік на здійснення правосуддя ВСІВ визначено на рівні 3070,5 тис. грн та 675,5 тис. грн відповідно, за кодом економічної класифікації видатків 2240 "Оплата послуг (крім комунальних)" – в розмірі 142,9 тис. гривень.

Згідно з інформацією, відображеною у бюджетному запиті ВСІВ на 2025–2027 роки видатки за кодами економічної класифікації видатків 2110 "Оплата праці" та 2120 "Нарахування на оплату праці" на 2025 рік на здійснення правосуддя Апеляційною палатою ВСІВ визначено на рівні 383,5 тис. грн та 84,4 тис. грн відповідно.

3. Проблемні питання фінансового забезпечення потреб судової гілки влади

В умовах правового режиму воєнного стану правосуддя здійснюється безперервно.

Вища рада правосуддя вважає за необхідне наголосити на проблемах фінансового забезпечення потреб судової гілки влади, належний рівень якого сприятиме забезпеченню кожному доступу до правосуддя, скороченню строків розгляду судових справ та збільшенню кількості розглянутих судових справ, що в сукупності мінімізує можливі порушення прав осіб, які звернулися до суду, та, відповідно, підвищить довіру до суду і авторитет правосуддя в суспільстві.

Протягом останніх років однією з головних проблем фінансового забезпечення потреб судової гілки влади, розв'язання якої є нагальним завданням держави як гаранта незалежного та справедливого суду, залишається забезпечення видатків на оплату праці працівників судової системи.

Забезпечення належного рівня фінансування є невід'ємною складовою як незалежності окремого судді, так і незалежності усієї судової влади, на чому неодноразово наголошено у Меморандумах про економічну та фінансову політику, в яких констатовано, що Україна твердо налаштована впроваджувати програму структурних реформ, які створять основу для надійного післявоєнного зростання та відкриють шлях до вступу України до Європейського Союзу. Водночас ефективне впровадження реформ неможливе без забезпечення належного рівня фінансування для їх реалізації.

3.1. Суддівська винагорода

Відповідно до статті 130 Конституції України держава забезпечує фінансування та належні умови для функціонування судів і діяльності суддів. У Державному бюджеті України окремо визначаються видатки на утримання судів з урахуванням пропозицій Вищої ради правосуддя. Розмір винагороди судді встановлюється законом про судоустрій.

Згідно зі статтею 135 Закону України "Про судоустрій і статус суддів" суддівська винагорода регулюється цим Законом та не може визначатися іншими нормативно-правовими актами. Базовий розмір посадового окладу

судді відповідного суду становить певну кількість прожиткових мінімумів для працездатних осіб, розмір якого встановлено на 1 січня календарного року.

Починаючи з 2021 року, законами України про Державний бюджет України на відповідний рік визначається **окремий розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб, який встановлюється для визначення базового посадового окладу судді, – 2102 грн** (дорівнює прожитковому мінімуму для працездатних осіб, установленому Законом України "Про Державний бюджет України на 2020 рік" на 1 січня 2020 року), тоді як прожитковий мінімум для працездатних осіб щороку зростає.

Вища рада правосуддя під час бюджетних процесів на відповідні роки наголошувала на хибності підходу щодо визначення окремого розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб, який встановлюється для визначення посадового окладу судді, як такого, що суперечить статті 130 Конституції України, статті 135 Закону України "Про судоустрій і статус суддів" та статті 1 Закону України "Про прожитковий мінімум", висловлювала прохання виключити із проектів законів про Державний бюджет України на відповідний рік такі положення. На жаль, застереження Вищої ради правосуддя були проігноровані.

Зазначимо, що інструктивний лист Міністерства фінансів України від 7 серпня 2024 року № 04110-08-6/23207, зокрема, містить вимогу до Верховного Суду, ВАКС, ВСІВ, Вищої ради правосуддя та ДСА України під час розподілу граничних показників за загальним фондом та обсягу надходжень за спеціальним фондом забезпечити видатки на суддівську винагороду (винагороду судді) з урахуванням умов, що визначені на 2024 рік, фактичної чисельності суддів на 1 серпня 2024 року, а також передбачити видатки для обґрунтованої кількості вакантних посад суддів, які будуть заповнені до кінця 2024 року та протягом 2025 року.

При цьому в інструктивному листі доведено до відома головних розпорядників коштів державного бюджету, що під час здійснення розподілу граничних показників на 2025–2027 роки слід урахувувати, що розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб, який застосовується для визначення базового розміру посадового окладу судді, залишається на рівні 2024 року.

У публічному зверненні до Кабінету Міністрів України та Міністерства фінансів України, ухваленому рішенням Вищої ради правосуддя від 24 серпня 2023 року № 853/0/15-23, Вища рада правосуддя наголосила на неможливості продовження у 2024 році подібної практики держави щодо визначення окремого розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб, який застосовується для визначення базового розміру посадового окладу судді.

Однак абзацом п'ятим статті 7 Закону України "Про Державний бюджет України на 2024 рік" вчергове встановлено окремий розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб, який застосовується для визначення базового розміру посадового окладу судді, а саме 2102 гривні, який становить 69,4 %

від розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб на 1 січня 2024 року, який визначено в сумі 3028 гривень.

Відповідна позиція є помилковою, адже продовження у 2024 році та у 2025–2027 роках подібної практики щодо визначення окремого розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб, який застосовується для визначення базового розміру посадового окладу судді, суперечить чинному законодавству й призводить до порушення порядку та умов нарахування й виплати суддівської винагороди згідно із частиною другою статті 130 Конституції України та статтею 135 Закону України "Про судоустрій і статус суддів".

З огляду на це судді за захистом своїх порушених прав звертаються до суду. Зокрема, Верховний Суд у справах № 360/503/21, № 400/2031/21, № 120/19262/21-а зазначив, що Законом України "Про прожитковий мінімум" не визначено такого виду прожиткового мінімуму, як "прожитковий мінімум для працездатних осіб, який застосовується для визначення базового розміру посадового окладу судді". Судді не належать до соціальної демографічної групи населення, для якої прожитковий мінімум повинен встановлюватися окремо. Натомість статтею 7 Закону України "Про Державний бюджет України на 2021 рік" водночас із встановленням на 1 січня 2021 року прожиткових мінімумів, зокрема для працездатних осіб у розмірі 2270 грн, був введений новий вид прожиткового мінімуму – прожитковий мінімум для працездатних осіб, який застосовується для визначення базового розміру посадового окладу судді, розмір якого становив 2102 гривні.

Суд констатував, що для спірних правовідносин спеціальними є норми статті 135 Закону України "Про судоустрій і статус суддів". Заміна на підставі абзацу п'ятого статті 7 Закону України "Про Державний бюджет України на 2021 рік" гарантованої Конституцією України однієї зі складових суддівської винагороди – прожиткового мінімуму для працездатних осіб, розмір якого встановлено на 1 січня 2021 року (2270 грн), іншою розрахунковою величиною, яка Законом України "Про судоустрій і статус суддів" не передбачена (прожитковий мінімум для працездатних осіб, який застосовується для визначення базового розміру посадового окладу судді, – 2102 грн), була неправомірною.

Невирішеним залишається також питання компенсації недоотриманої суддівської винагороди за період дії обмежень, установлених Законом України від 13 квітня 2020 року № 553-ІХ "Про внесення змін до Закону України "Про Державний бюджет України на 2020 рік", урахуваючи Рішення Конституційного Суду України від 28 серпня 2020 року № 10-р/2020.

Однією з гарантій незалежності суддів, які здійснюють правосуддя, та суддів у відставці є їх належне матеріальне та соціальне забезпечення, яке має гарантувати здійснення справедливого, незалежного, безстороннього правосуддя. Гарантії незалежності судді, включаючи заходи щодо його матеріального і соціального забезпечення, поширюються на всіх суддів і не

можуть бути скасовані чи зменшені іншими нормативними актами (Рішення Конституційного Суду України від 15 квітня 2020 року № 2-р(II)/2020).

Конституційний Суд України вважає, що обмеження суддівської винагороди є посяганням на гарантії незалежності суддів.

Для забезпечення виплати суддівської винагороди у порядку і розмірах, встановлених Законом України "Про судоустрій і статус суддів", та уникнення порушень гарантій незалежності суддів Вища рада правосуддя наголошує на неможливості в подальшому продовження практики держави щодо визначення окремого розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб, який застосовується для визначення базового розміру посадового окладу судді, та неможливості визначення такого розміру в законах про Державний бюджет України, а також на необхідності забезпечення судової гілки влади достатніми коштами для виплати суддям недоотриманої суддівської винагороди з огляду на Рішення Конституційного Суду України від 28 серпня 2020 року № 10-р/2020.

Вища рада правосуддя неодноразово наголошувала на такій позиції, зокрема в рішенні від 13 лютого 2024 року № 415/0/15-24 "Про звернення Вищої ради правосуддя до Кабінету Міністрів України із пропозиціями щодо пріоритетних завдань фінансового забезпечення судової влади та її незалежності на 2025–2027 роки".

3.2. Оплата праці працівників апаратів судів, органів та установ системи правосуддя

Вища рада правосуддя неодноразово наголошувала, що працівники апаратів судів – це основа судочинства, одна із ключових фігур системи, адже від них значною мірою залежить робота судів. Тому всі гілки влади мають докласти максимум зусиль для збереження кваліфікованих працівників у судах та забезпечення їхніх соціальних гарантій, які є однією з важливих складових незалежності судової влади.

У жорстоких умовах збройної агресії рф проти України працівники апаратів судів продовжують сумлінно виконувати свою роботу, часто під обстрілами, ризикуючи життям. Працівникам апаратів судів довелося переїхати після зміни територіальної підсудності судових справ судів, у багатьох зруйноване житло, життєві обставини значно ускладнилися, а рівень заробітної плати не дає змоги задовольнити хоча б мінімальні потреби. При цьому, щоб правосуддя не зупинилося, працівники апаратів судів працюють навіть у позаробочий час. Їхня компетентність та відповідальність мають бути належним чином винагороджені державою.

Низький рівень оплати праці працівників апаратів місцевих та апеляційних судів призводить до втрати професійних спеціалістів, плинності кадрів та ускладнення заповнення вакантних посад, наслідком чого є неуккомплектованість штату апаратів судів.

Наприклад, за інформацією, розміщеною на офіційному вебсайті ДСА України, середній розмір заробітної плати та стимулюючих виплат за січень – червень 2024 року працівників апаратів апеляційних судів згідно з інформацією щодо фактичних видатків на оплату праці за січень – червень 2024 року, наданою апеляційними судами, становить:

- у Чернівецькому апеляційному суді – 22 211 грн, середній розмір стимулюючих виплат – 26 %;
- у Чернігівському апеляційному суді – 20 096 грн, середній розмір стимулюючих виплат – 21 %;
- у Київському апеляційному суді – 19 355 грн, середній розмір стимулюючих виплат – 18 %;
- у Північному апеляційному господарському суді – 19 973 грн, середній розмір стимулюючих виплат – 20 %.

Середній розмір заробітної плати та стимулюючих виплат за січень – червень 2024 року працівників апаратів місцевих спеціалізованих судів згідно з інформацією щодо фактичних видатків на оплату праці за січень – червень 2024 року, наданою місцевими спеціалізованими судами, становить:

- у Київському міському окружному адміністративному суді – 23 589 грн, середній розмір стимулюючих виплат – 29 %;
- у Чернігівському окружному адміністративному суді – 20 777 грн, середній розмір стимулюючих виплат – 10 %;
- у Господарському суді Тернопільської області – 20 052 грн, середній розмір стимулюючих виплат – 20 %.

Середній розмір заробітної плати та стимулюючих виплат за січень–червень 2024 року працівників апаратів місцевих загальних судів згідно з інформацією щодо фактичних видатків на оплату праці за січень–червень 2024 року, наданою ТУ ДСА України, становить:

- у судах Київської області – 16 928 грн, середній розмір стимулюючих виплат – 20 %;
- у судах Львівської області – 15 437 грн, середній розмір стимулюючих виплат – 5 %;
- у судах Чернігівської області – 18 492 грн, середній розмір стимулюючих виплат – 19 %.

Актуальні вакансії в апаратах апеляційних та місцевих судів України оприлюднюються на вебсайті ДСА України (https://dsa.court.gov.ua/dsa/inshe/vacancy_court_23/).

Наприклад, кількість вакантних посад у районних судах міста Києва – становить 128, у Господарському суді міста Києва – 68, у районних судах Чернівецької області – 27, у Господарському суді Хмельницької області – 26, у районних судах Харківської області – 163, у районних судах Одеської області – 107, у Чернігівському апеляційному суді – 107, в Одеському апеляційному суді – 29, у Першому апеляційному адміністративному суді – 30, у Шостому апеляційному адміністративному суді – 38.

Така тенденція зберігається вже кілька років поспіль, що призводить до поступового відтоку кваліфікованих та досвідчених працівників судової системи й до надмірного навантаження як суддів, так і працівників апаратів судів.

Водночас розв'язання проблеми дефіциту суддів шляхом добору суддів потребуватиме швидкого та якісного заповнення низки вакантних посад працівників апаратів судів з метою належного забезпечення здійснення правосуддя, зменшення наявного навантаження судової системи та

прискорення розгляду судових справ для забезпечення права кожного на справедливий суд.

Зокрема, на розгляді Вищої ради правосуддя станом на 27 серпня 2024 року перебувають усього 86 рекомендацій Вищої кваліфікаційної комісії суддів України про призначення кандидатів (суддів) на посади, з них 57 – про призначення кандидатів на посади суддів вперше, 29 – про призначення суддів на посади за результатами кваліфікаційного оцінювання.

Крім того, на сьогодні у зв'язку з тимчасовою окупацією частини території України, а також веденням активних бойових дій деякі судові органи не працюють, територіальна підсудність з розгляду судових справ низки судів змінена. Це зумовлює необхідність оголошення простою, призупинення трудових договорів з окремими працівниками апаратів судів тощо. Частина таких працівників судових органів у безпекових цілях змушена була залишити місця свого постійного проживання, а подекуди й виїхати з України.

У контексті наведеного питання слід також зауважити про таке.

Пунктами 10, 11 "Прикінцеві положення" Закону України "Про Державний бюджет України на 2024 рік" встановлено, що у 2024 році оплата праці державних службовців здійснюється на основі класифікації посад, крім державних органів, зазначених у пунктах 20–22 цього розділу. З метою встановлення розмірів посадових окладів у 2024 році державні органи в межах юрисдикції поділяються за різними типами.

Суди, органи та установи системи правосуддя наприкінці 2023 року та на початку 2024 року провели класифікацію посад державної служби.

Водночас на сьогодні до Вищої ради правосуддя надходять численні звернення голів місцевих та апеляційних судів, у яких зазначено, що проведення класифікації посад державної служби в судах не вирішило питання з конкурентоспроможністю заробітної плати працівників апаратів судів з огляду на суттєве збільшення навантаження, поєднане з кадровим дефіцитом. Унаслідок цього в судах України відбувається постійний відтік високопрофесійних кадрів, які забезпечують діяльність суду і без яких здійснення правосуддя надзвичайно ускладнюється.

Вища рада правосуддя рішенням від 13 лютого 2024 року № 415/0/15-24 ухвалила звернення до Кабінету Міністрів України із пропозиціями щодо **пріоритетних завдань фінансового забезпечення судової влади та її незалежності на 2025–2027 роки**. Такими завданнями визначено, зокрема:

формування єдиних підходів та стандартів щодо оплати праці державних службовців;

формування єдиних підходів щодо оплати праці працівників патронатних служб у Вищій раді правосуддя, Верховному Суді, Вищому антикорупційному суді, Вищому суді з питань інтелектуальної власності, Державній судовій адміністрації України, місцевих та апеляційних судах, які відповідали б

високим стандартам виконуваної ними роботи, забезпечували гідний рівень заробітної плати та унеможливлювали плинність та нестачу досвідчених кадрів у судовій системі;

забезпечення видатків на нарахування на фонд оплати праці у визначеному законодавством розмірі.

3.3. Забезпечення інших видатків споживання судів, органів та установ системи правосуддя на достатньому рівні, що дасть змогу забезпечити їх стабільну роботу в умовах воєнного стану

Забезпечення на належному рівні потребують видатки на оплату комунальних послуг та енергоносіїв з метою уникнення можливих заборгованостей з їх оплати та ризику припинення надання відповідних послуг, видатки на забезпечення судочинства (на закупівлю паперу, марок, конвертів, канцелярського та іншого приладдя, на поштові відправлення, на оплату послуг інтернет-зв'язку, утримання оргтехніки, інформаційних систем, винагороду присяжним тощо) для унеможливлення порушення прав громадян на доступ до правосуддя та створення гідних умов праці для працівників судової системи.

3.4. Розвиток електронного судочинства

Згідно з пунктом 2.1 розділу 3 "Судова система" Плану для Ukraine Facility однією з реформ, які мають бути проведені в рамках Компоненту I Ukraine Facility, є цифровізація судової системи.

Ця реформа передбачає комплексну модернізацію Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи (далі – ЄСІТС). Вона ґрунтуватиметься на висновках та рекомендаціях, отриманих за результатами технічного та функціонального аудиту судових ІТ-систем. Для забезпечення належної пріоритезації та послідовності етапів реформи буде розроблено дорожню карту модернізації ЄСІТС. Вона передбачатиме необхідні законодавчі, інституційні та інформаційно-технічні зміни, а також сприятиме співпраці між відповідними державними та недержавними зацікавленими сторонами. На основі дорожньої карти модулі ЄСІТС будуть замінені або суттєво модернізовані, а за потреби будуть впроваджені нові ІТ-системи.

Реформа передбачає, зокрема, цифровізацію судової системи.

Функціональний аудит ІТ-систем у судовій системі буде завершений та прийнятий відповідальною державною установою до кінця III кварталу 2024 року.

Заплановано також прийняття дорожньої карти модернізації ЄСІТС, яка передбачає необхідні законодавчі, інституційні та ІТ-зміни на основі

результатів технічного та функціонального аудиту (до кінця IV кварталу 2024 року).

ІТ-рішення, що замінюють та/або модернізують модулі ЄСІТС / запроваджують нові ІТ-системи, будуть реалізовані до кінця IV кварталу 2027 року на основі дорожньої карти модернізації ЄСІТС.

Цифровізація судової системи дасть змогу покращити доступ до правосуддя у воєнний час, підвищить прозорість, ефективність та результативність роботи судів, зменшить операційні витрати і забезпечить можливість формування політики у сфері правосуддя на основі фактичних даних.

Для ДСА України виконання зазначених заходів є ключовим завданням. Організація ефективного управління процесом розроблення та впровадження ЄСІТС, запровадження механізмів, які унеможливають зловживання та неефективне використання ресурсів у цих процесах, – напруги, що залишаються пріоритетними.

3.5. Забезпечення судів та органів судової влади належними приміщеннями

Облаштування приміщень судів, органів та установ системи правосуддя відповідно до вимог, визначених державою (Державні будівельні норми України В.2.2-26:2010 "Будинки та споруди. Суди"), з метою створення належних умов для здійснення судочинства є нагальною проблемою вже протягом тривалого часу. Особливо гостро це питання постало в умовах збройної агресії російської федерації проти України.

За інформацією ДСА України, станом на 24 липня 2024 року від початку повномасштабної збройної агресії російської федерації на території України 142 приміщення 132 судових установ зазнали пошкоджень різного ступеня, до повного руйнування та розкрадання майна, з яких:

134 приміщення судів (120 судів);

6 приміщень ТУ ДСА України та ТУ ССО (в Донецькій, Запорізькій, Миколаївській, Одеській, Харківській, Чернігівській та Херсонській областях);

1 приміщення Національної школи суддів України;

1 приміщення Вищої кваліфікаційної комісії суддів України.

Слід зазначити, що у Жовтневому районному суді міста Маріуполя Донецької області, Іллічівському районному суді міста Маріуполя Донецької області, Оріхівському районному суді Запорізької області, Чугуївському міському суді Харківської області, Житомирському окружному адміністративному суді, Березнегуватському районному суді Миколаївської області, Снігурівському районному суді Миколаївської області, Куп'янському

міськрайонному суді Харківської області, Очаківському міськрайонному суді Миколаївської області, Миколаївському апеляційному суді, Славутському міськрайонному суді Хмельницької області пошкоджено по 2 приміщення, у Саксаганському районному суді міста Кривого Рогу – 3 приміщення, водночас Господарський суд Донецької області та Господарський суд Луганської області розміщуються в одному приміщенні.

Крім того, ТУ ДСА України в Миколаївській, Харківській, Чернігівській областях розміщуються в одному приміщенні з ТУ ССО в Миколаївській, Харківській, Чернігівській областях, а ТУ ДСА України в Донецькій області – в одному приміщенні зі Слов'янським міськрайонним судом Донецької області. Пошкоджені одне приміщення у місті Харкові, у якому після завершення робіт із реставрації планувалося розміщення Жовтневого районного суду міста Харкова та Ленінського районного суду міста Харкова, одне приміщення у місті Миколаєві, у якому після завершення робіт із реставрації планувалося розміщення Заводського районного суду міста Миколаєва, а також одне приміщення у місті Миколаєві, у якому на сьогодні Центральний районний суд міста Миколаєва не здійснює правосуддя.

Серед зазначеної кількості пошкоджено 15 приміщень судів: Господарський суд Миколаївської області, Донецький апеляційний суд, Волноваський районний суд Донецької області, Краснолиманський міський суд Донецької області, Бородянський районний суд Київської області, Вовчанський районний суд Харківської області, Харківський апеляційний суд (зруйнована частина будівлі), Луганський апеляційний суд, Лисичанський міський суд Луганської області, Високопільський районний суд Херсонської області, Куп'янський міськрайонний суд Харківської області (зруйнована вхідна група), Березнегуватський районний суд Миколаївської області, Вугледарський міський суд Донецької області, Авдіївський міський суд Донецької області та Снігурівський районний суд Миколаївської області зруйновані.

Найбільше приміщень судових установ пошкоджено / зруйновано у Харківській (23), Донецькій (24) та Миколаївській (21) областях. 127 приміщень судових установ пошкоджено частково: вибиті вікна, у деяких відсутнє електро-, тепло-, водо-, газопостачання, пошкоджені стеля, зали судових засідань, внутрішні двері, зруйновані внутрішні перегородки між кабінетами тощо.

У деяких будівлях місцевих судів на початку бойових дій вибиті або пошкоджені вікна, згодом будівлі зазнали додаткових пошкоджень. За попередніми розрахунками, для відновлення роботи судів у зазначених приміщеннях із проведенням комплексних ремонтних робіт, придбанням необхідного обладнання та меблів необхідно орієнтовно понад 1,9 млрд гривень.

Більш детально наявність пошкоджень буде з'ясовано після проведення ґрунтового обстеження всіх пошкоджених будівель та виготовлення відповідної проектно-кошторисної документації.

Відповідний напрям фінансування судової влади потребуватиме значних капіталовкладень з метою забезпечення капітального будівництва, ремонту та реконструкції окремих приміщень судів, зокрема приміщень в аварійному стані, пошкоджених чи повністю зруйнованих унаслідок бойових дій, а також забезпечення судових установ технікою та обладнанням, необхідними для їх повноцінного функціонування.

Докладна інформація щодо зруйнованих / пошкоджених унаслідок збройної агресії РФ приміщень судових установ окремо по областях України з виокремленням таких судових установ та фотознімками руйнувань розміщена на офіційному вебсайті ДСА України (https://dsa.court.gov.ua/dsa/inshe/courts_buildings/).

На необхідності виділення коштів для проведення капітального ремонту будівлі ВАКС та реконструкції приміщення для розміщення Апеляційної палати цього суду також наголошує **ВАКС**.

Із 2021 року **Вища рада правосуддя** неодноразово порушувала, зокрема перед Кабінетом Міністрів України, питання щодо необхідності забезпечення додатковими приміщеннями для розміщення працівників Вищої ради правосуддя, насамперед працівників служби дисциплінарних інспекторів Вищої ради правосуддя.

6 вересня 2023 року Верховна Рада України ухвалила Закон України № 3378-ІХ "Про внесення змін до Закону України "Про судоустрій і статус суддів" та деяких законів України щодо зміни статусу та порядку формування служби дисциплінарних інспекторів Вищої ради правосуддя" (далі – Закон № 3378-ІХ), який набрав чинності 19 жовтня 2023 року.

Відповідно до змін, внесених Законом № 3378-ІХ до Закону України "Про Вищу раду правосуддя", служба дисциплінарних інспекторів Вищої ради правосуддя (далі також – Служба) є самостійним структурним підрозділом у складі секретаріату Вищої ради правосуддя. Служба створюється для реалізації повноважень Вищої ради правосуддя щодо здійснення дисциплінарного провадження стосовно суддів.

Законом № 3378-ІХ передбачено, що до складу Служби (крім дисциплінарних інспекторів, керівника служби та його заступника) входять працівники, які здійснюють її організаційне забезпечення.

У штатному розписі Вищої ради правосуддя на 2024 рік, затвердженому рішенням Вищої ради правосуддя від 11 січня 2024 року № 77/0/15-24, штатну чисельність Служби визначено у кількості 26 одиниць (керівник Служби, його заступник та 24 дисциплінарних інспектори).

Рішенням Вищої ради правосуддя від 21 березня 2024 року № 870/0/15-24 затверджено зміни до структури секретаріату Вищої ради правосуддя, згідно з якими у складі Служби передбачено відділ організаційного забезпечення служби дисциплінарних інспекторів Вищої ради правосуддя.

Ці зміни вводяться в дію одночасно із затвердженням та введенням у дію змін до штатного розпису Вищої ради правосуддя за результатами проведення класифікації посад. Попередньо заплановано, що штатна чисельність відділу організаційного забезпечення служби дисциплінарних інспекторів Вищої ради правосуддя – 26 одиниць. На сьогодні триває конкурс на зайняття відповідних посад у Службі.

Для розміщення 52 працівників Служби (дисциплінарні інспектори та допоміжний персонал) мінімально необхідна корисна (робоча) площа становить 312 кв. м. Водночас за попередніми підрахунками загальна площа приміщення для розміщення Служби має становити 600–1000 кв. м.

Рахункова палата у звіті про результати аудиту відповідності на тему "Забезпечення засад функціонування судової влади", затверженому рішенням від 3 липня 2024 року № 32-2 (далі також – Звіт Рахункової палати) рекомендувала Вищій раді правосуддя спільно з Кабінетом Міністрів України вжити дієвих заходів для розміщення Служби не пізніше 30 вересня 2024 року.

Важливо наголосити, що створення Служби у стислі строки є одним із заходів з реалізації реформ, які мають бути проведені в межах Компоненту I Ukraine Facility. Питання створення та функціонування Служби передбачені в інших міжнародних зобов'язаннях України в контексті євроінтеграції, а саме в частині подальшої реалізації та посилення судової реформи, що передбачають забезпечення ефективної та незалежної роботи Вищої ради правосуддя, що, своєю чергою, дасть змогу вдосконалити систему дисциплінарної відповідальності суддів, забезпечить сталість та відкритість дисциплінарної практики щодо суддів.

З метою належної реалізації законодавчих змін та змін до структури секретаріату Вищої ради правосуддя, для поліпшення функціонування секретаріату Вищої ради правосуддя виникла потреба у збільшенні граничної чисельності працівників секретаріату Вищої ради правосуддя на 18 штатних одиниць.

Рішенням від 13 серпня 2024 року № 2457/0/15-24 Вища рада правосуддя затвердила граничну чисельність працівників секретаріату Вищої ради правосуддя в кількості 319 одиниць, а штат Вищої ради правосуддя – у кількості 343 одиниці.

Цим рішенням також затверджено Зміни до штатного розпису Вищої ради правосуддя на 2024 рік та введено їх у дію із дня опублікування Вищою радою правосуддя повідомлення про початок роботи служби дисциплінарних інспекторів Вищої ради правосуддя в газеті "Голос України".

З огляду на викладене Вища рада правосуддя наголошує на необхідності виділення додаткових бюджетних асигнувань (капітальних видатків) на 2025 рік з метою проведення робіт із капітального ремонту адміністративної будівлі

загальною площею 638,6 кв. м для розміщення служби дисциплінарних інспекторів Вищої ради правосуддя.

4. Підсумок.

У Звіті Рахункової палати констатовано, що в державних бюджетах України на 2022, 2023, 2024 роки видатки на утримання судів визначені без урахування пропозицій Вищої ради правосуддя, що суперечить вимогам статті 130 Конституції України.

Протягом зазначеного періоду фінансове забезпечення судової влади було неповним (80,9 % потреби – у 2022 році, 59,6 % – у 2023 році, 60,5 % – у 2024 році). Додаткова потреба в коштах у 2022 році становила 5 230 884,6 тис. грн, у 2023 році – 13 504 287,3 тис. грн та у 2024 році – 15 497 233,2 тис. гривень.

У 2023 році проєкт Закону України "Про Державний бюджет України на 2024 рік" до схвалення Кабінетом Міністрів України до Вищої ради правосуддя не надходив, що є недотриманням вимог частини другої статті 37 Бюджетного кодексу України.

При цьому у Звіті Рахункової палати неповне фінансове забезпечення судової влади, що не відповідає вимогам Конституції України та призводить до фінансових і матеріально-технічних проблем у забезпеченні функціонування судів, визначено однією з проблем у частині забезпечення засад функціонування судової влади.

Принагідно зазначаємо, що частина видатків споживання та розвитку судів традиційно фінансується за рахунок судового збору, надходження від сплати якого віднесено до спеціального фонду державного бюджету, витрати якого проводяться виключно в межах і за рахунок фактичних надходжень спеціального фонду бюджету (стаття 23 Бюджетного кодексу України).

Отже, ураховуючи зовнішній вплив на обсяг надходжень спеціального фонду державного бюджету у вигляді судового збору, зокрема можливість зменшення протягом бюджетного періоду його розмірів за деякими позиціями чи розширення пільг зі сплати судового збору (у зв'язку із запровадженням на території України воєнного стану ці надходження мають менш прогнозований характер), вважаємо, що з метою забезпечення належного функціонування органів судової влади фінансування захищених статей видатків (оплата праці, оплата комунальних послуг і енергоносіїв) для головних розпорядників коштів державного бюджету системи правосуддя необхідно передбачити в повному обсязі за рахунок загального фонду державного бюджету.

Загалом останніми роками рівень фінансування судової гілки влади в Україні є критичним, особливо в частині фінансування діяльності місцевих та апеляційних судів, жодний напрям діяльності яких не був забезпечений на належному рівні, що спричинило проблеми з виплатою суддівської

винагороди, низький рівень оплати праці працівників апаратів місцевих та апеляційних судів, неналежне матеріально-технічне забезпечення, виникнення заборгованості з оплати комунальних послуг та енергоносіїв, неможливість закупівлі необхідної техніки та обладнання, проведення ремонтних та будівельних робіт, впровадження, розширення можливостей електронного судочинства тощо.

Належне фінансування всіх органів системи правосуддя є передумовою їх ефективної діяльності з метою забезпечення своєчасного та якісного розгляду судових справ, формування доброчесного та професійного суддівського корпусу та апарату судових органів у кількості, яка дасть змогу задовольнити суспільний запит на справедливий суд.

Ураховуючи викладене, з метою дотримання вимог статті 130 Конституції України та забезпечення повноцінної роботи органів судової влади у 2025 році просимо врахувати наведену в цьому зверненні інформацію щодо основних проблем фінансового забезпечення потреб судової гілки влади й обсягів дефіциту відповідних видатків та передбачити у проєкті Закону "Про Державний бюджет України на 2025 рік" для головних розпорядників бюджетних коштів системи правосуддя збільшення видатків державного бюджету порівняно з доведеними граничними показниками видатків на 2025 рік в обсягах, зазначених вище, з урахуванням інформації, наданої ними у відповідь на інструктивний лист Міністерства фінансів України, щодо конкретних обсягів дефіцитних видатків з їх детальним обґрунтуванням.

Головуючий на з'їзді

Б. С. Моніч

Секретар з'їзду

О. В. Марченко